

Föreläsningar vid Stockholms högskola, HT 1893 : L 40:89 B /

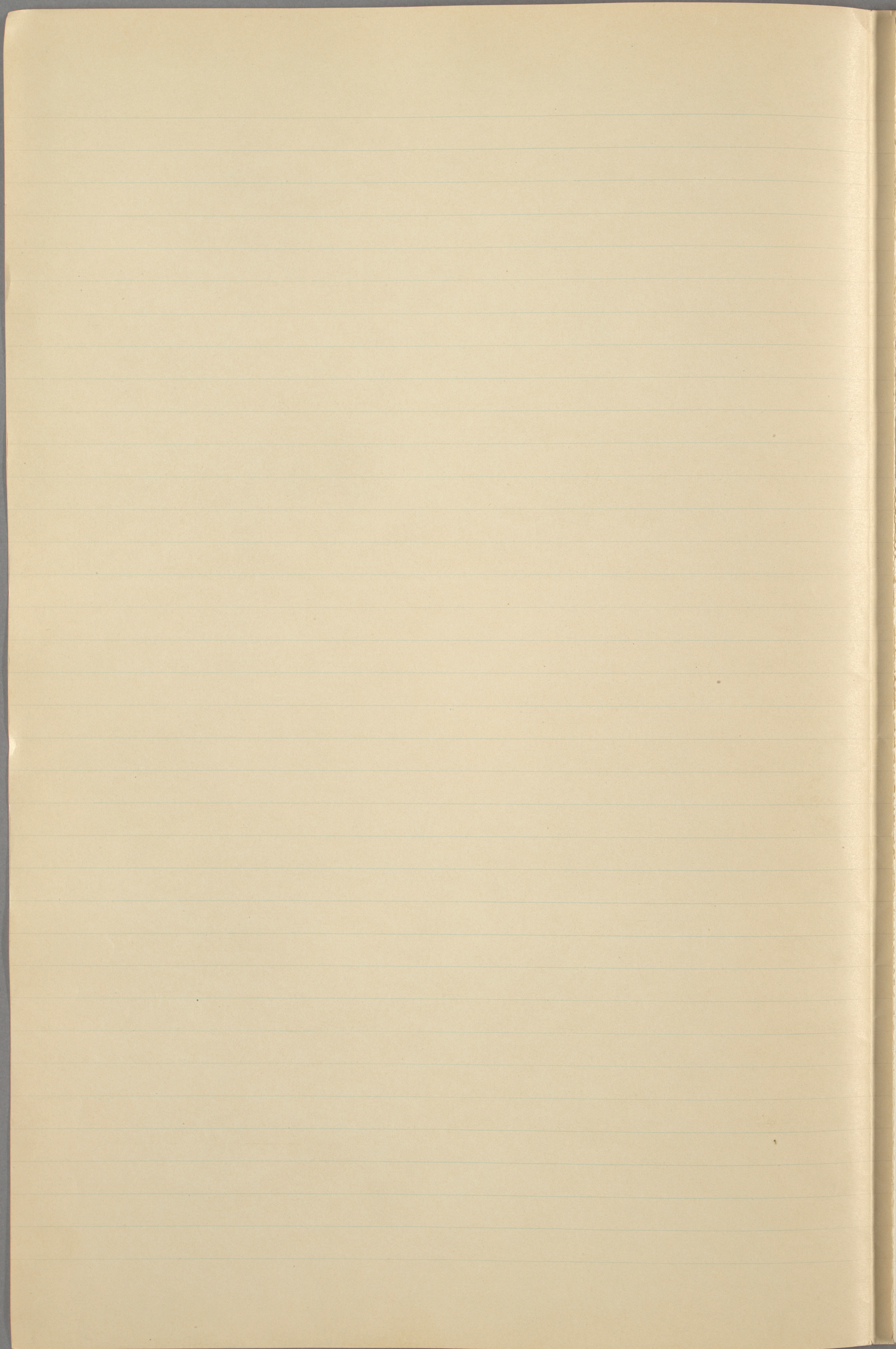
Rydberg, Viktor,

HS L 40:89 B

National Library
of Sweden

Nº 9

17/10.93.

nter en excent

Die Leichen

Mean ^{on} /

Man ser en eremit utåfifr sin berggrotta i skogen. Han rikter med höfslagda
armar sin blick mot ett krusifix, ^{det} hänger i stammen af en näst hundra-
årig ek, Redan ^{den} hvars rötter en källa flyter, hvori en hjört släcker
sin törst. Det är en stämningssbild till psalmistens ord: "Vår hjörta
längtar till vattnakällor, så längtar min själ till dig, o Gud." Det är också
symbolen af ^{den} ~~hans~~ ande, s. lifvade nazarener.

De som på konstens område vilja något nytt, vilja vanligen också något gammalt. Det är till regel unglingar, d. vilja det nya. De äro otillfredskända af hvad de se och få lära af sin egen tids ^{märk} ~~marke~~, och då de för sina öftra ännu sväpande och obestämda idealer ej finna gentklang hos sina lärare, och sin omgifning, vända de blickar mot gångna århundraden i hopp att ^{från} något af dem finnina ^{tille denna kärnlotis} en gentklang, i något af dem finna en auktoritetspunkt, hvårför de kunna fortsätta i den riktning denna kärntan mena dem.

För de unge tyske konstruörer, hvarom nu är fråga, var auktoritets-
punkten nu godt i gifven. Tykland hade egentligen icke haft någon
national konst sedan Albrecht Dürers tid, 1500-talet. ^{Den hade redan lifligt begrepp i rokokken} Albrecht Dürers
och Peter Vischers konst var på en gång national och kisten, på en gång
kraftig och hjärtlig och fantastisk. Och staden, hvarest de lefde, Nürnberg!
Den stod ju ännu nästan sådan den var på Dürers tid med andaktstörande
gotiska kyrkor, med torn och tornar bakom vallar och munnar, med ståtliga
^{gamla} hus, hvars gafflar med burspråk och spiror och symboliska bilder
reste sig öfver fogen och de slingrande gatorna, Nürnberg var en välläst-
och för den, i. Kände och tänkte på.

[illegible]

Ej underligt därför, att Rom spelar en så framstående roll i närarennernas
 historia. Till Rom begäfro sig de fyra ^{från Tyskland} främsta apostlarna för den närarenniska
 konstläran: Overbeck, Fjör, Vogel och Hottinger. De voro lärjungar af konst-
 akademien i Wien, men hade opponent mot det ^{der} rådande lärosystemet,
 och när oppositionen slutligen öfvergick till en demonstration, voro de och

17/10. 93.

17/10.93.

17/10.93.

17/10. 93.

delen af en sekund mellan blicken på modellen i penseldraget. Det kommer således an på hvar starkt minnet är. Det finnes de, i. på denna bräddel af en sekund förlora mer af intryckets skärpa och det är hvad andra förlora på timmar. och dagar. ^{och} Uppenbart detta har en stor betydelse, ty ju mer angeläget det är för målaren att förkorta tiden mellan intrycket och dess återgripande, dess mindre kan han tid och förmåga att psykiskt bearbeta det och gifva ^{der} ~~ver~~ mindre kan han gifva verkets prägel af sitt eget hjälsij, sin egen personlighet. Han måste arbeta med en bräddkam värm i stället för med hvad man kallat ingripelsen. Men hvar starkt är minnet af former i färger är, förblir det dock alltid en nödvändighet att begagna modellen så väl vid förstadiet som vid fullbordandet af konstverket. Men den minnerycke i genialiske konstnären beherrska sin modell; den minnerycke och mindre begäpade, blir slaf af sin.

År 1811 besökte en baron Uxkall, en känd konstvän, Rom och gjorde bekantskap med nazareerna. I ett af hans bref läser man: "Här ha ett kaffi dussin, ja nu 8 $\pm$ 9 konstnärer af rikligt talang förenat sig för att nästan uteslutande måla bibliska o legandhistorier. Att måste vara strängt; blott de gamle konstnärerna mellan Giotto i Rafael äro konstans ranna adelter. Dock, får man också till den räkna gamla tyskar före 1520. De ^{unge män} ~~äro~~ på oförmåder förmåner, ^{och} måla i olja i. om de måla med vattenfärger. I linie- och luftperspektiverna värdeslöses med afsikt, emedan de gamle icke kände dem. Figurerna ha så skarpa konturer, att man tror sig se en målningas ur medeltidens messbäcker. Koloriten är ofta skickig i figurerna ofta platta. Guldgrund, guldglorier, guldrömmar på rockarne, änglar med gyllne lockar i vingar, spelare på guldharpor höra till deras 1400-tals-apparat; och som hos Dürer i Breughel saknas ej heller (hos dem i förgrunden, örter, fjärlar, paddor, i dlor i delikt quantum satis, blommar oberoende.)" Juena Uxkall kritisk hindrade honom icke att erkänna nazareernas talang. Overbeck kallar han "en härlig ung man," och han berömmar för dess känslighet i ädelhet en tafla, hoverud O. där var syndsatt, "Xi intåg i Jerusalem," ehuru han beklagade den brist på luft- i linieperspektiv. Uxkall af nazareerna goda råd, i. ~~kan~~ ^{knapp} ~~den~~ ^{den} bunn frukt hos Cornelius, men ej hos de andre. Han sade, att om de gamle preraphaelitiska mästarna Orcagna, Masaccio, Perugino återkomme, skulle de som människor med skuld uppfattning i utan

17/10. 93.

affektation måla i allmänhet med 19de århundradets seder och vana, och de skulle tillgodogöras sig alla tekniska framsteg, s. sedan dess tid blifvit gjorda. "Det är," sade han, "ett säkert symptom på konstens sjukande, när man sträpar att efterapa våra mästare; den uppstigande konsten däremot syftar till folkomslighet. Kvarken Fra ctugolico eller Chirlandajo eller Peregrino vilte hämnas våra mästare; de hade naturen till ledning." 4

N° 347. Här de prof på Overbecks konst. De hade emellertid närt att få sina för öfrigt fätliga öfvermålningar sålda, de stackars nazareerna, s. lefde för dagen och i vårt ^{och Kunnis rik} trängsäl och utrotte för sina klarnistiska, kamrater skämt ö åtlöje. De buro dock både nöd ö åtlöje med glädje sinna ö kände sig lyckliga i sin trö. Men vi kom oväntadt en räddande hand, s. förde dem till ryktbarhet och relativt överbunden. Tyskiska generalkonsulen Bartholdy, s. kände hade öga för deras värde, men också högtaktning för deras talang ö det oegennyttiga ö upphöjda i deras sträfvande, erbjöd dem att pryda väggarna i hans villa med personmålningar. De studerade tillbaka för ordet personmålning. Freskotekniken var den tiden alldeles förgäten, och de, ~~de~~ all tekniks föraktare, skulle måla à fresco. Men de ansågo ^{ämbuden} det som ett tecken från Gud. De började experimentera, uppfunno freskotekniken eller ett slapp freskoteknik på nytt, och grepo sig an. arbetet kräfla flere år, innan det var afslutadt. Ämnet var Josef, patriarken Jakobs sons öden. Fyra af nazareerna, Overbeck, Cornelius, Veit och Schadow, delade det när emellan. Och de målade med fröjd ö i den bestående öfvertygghet, att högre hjälpsamhet, makter upplyste deras fantasi och ledde deras penslar. ^{Också upstod ~~äro dessa~~ ~~presker vilande dessa presker~~ ~~Det var man och man,~~} ~~fröjda alla bröder, ~~sluter af att de äro~~ ~~aldrig af ärliga,~~ ~~extremistiska konstnärer~~~~ och ~~stäl~~ därigenom öfver alla fabrikantprodukter. Men ~~äro~~ ^{äro} att dessa konstnärer, ^{fram för dem} ~~tingstätt~~, att de skapat af konstnärer, s. likgiltiga för yttre framgång, sträpat endast efter ideala segrar. Här på bordet ligger en afbildning af en af dessa presker, målad af Cornelius. Den föreställer Josef, då han tillkännager sig för sina bröder ö sluter Benjamin i sin famn.

Nu vordo nazareerna ^{aktade} ~~rykt~~ ö ryktbara. Själfr Klarnisterna erkände, att de skapat ett storverk. Därefter kom en annan storartad beställning. Cornelius ö Overbeck åtrö sig att pryda markisen Massimo villa med presker, ^{fram} ~~föreställande~~ ^{och de togo vännen Jos. v. Fickande till hjälp} scener av italienska diktare. En af dessa presker, ut-
förd af ^{Veit} ~~Overbeck~~, skulle också varit med, men han var upptagen med arbeten för St Peterskyrkan. En af dessa presker, utförd af Overbeck,

17/10. 93.

föreligger här i afbildning på bordet. Ämnet, är hämtadt ur Tasso's "Gefiadu Jerusalem." Olindo om Sofronia äro bundna på bålet, d. skall förvandla deras kroppar till aska. De motie med knärlig undergifvenhet plågorne öfver döden, då Klorinda i riddarvårning kommer i riddar dem.

När ~~bilderna~~^{freskerna} i Bartholdys villa afhöjdes år 1819, firades det med en stor fest, vid hvilken bayerske kronprinsen Ludvig, ~~hans~~^{hans} erbarhetsrikes konstvännen, han smitten sedan d. konung skapade det nya staden, var närvarande. Nazarenernas lycka i yttre afseende var nu gjord. Cornelius i andra nazarenen kallades sedermera till Tyckland och emottog embleten öfversträttade beställningar där.

N: 351. Som jag nämnt, gick Cornelius efter hand öfver till ^{en annan} andra konstföreläsningar. I ~~den~~^{han} ~~för~~^{har} smyckat glyptoteket i München med fresker, hvilka ~~fresker~~^{fresker} Overbeck sålde skulle vågat att måla, emedan de tillhöra den klassisk-hedniska världen. Dessa fresker framställer Hektor, då han tager afsked af andromache i sin lille son Astyanax, för att gå till den strid, hvori han dökade under, en af de mest gripande scenerna i Iliaden.

På bordet föreligger ^{i afbildning} en af de kartonger Cornelius utfört för ett kyrkligt monument i Berlin. Den framställer de fyra ryttarna i Johannes' uppenbarelse, pesten, hungern, kriget och döden, och är i sitt slag storartad.

N: 348. Nu några ord om nazarenen Jos. v. Führich. Särskildt genom sina teckningar är han i hängkommen och ~~älskad~~^{uppmärksam} af det tyska folket. Hanu 300 år vilja d. Führich från st. Dürer, ~~var~~^{var} Führich dock många ha varit deans främste lärjunge. Intagan af uppriktigt hat till den affekterade rokokken och den i hans ögon glatta öfverkaraktärisera, klassicismen, svärmade han för 1400- och 1500-talets ^{af hvar} tyske mästare såsom Overbeck för samma århundradets italienska. Den bild, d. här visas, föreställer Jakob i Rakel vid brunnen. Figurerna erinra om Rafads ungdoms arbeten, men landskapet är, såsom flere af hans landskap en idyll af naiv skönhet. ~~Josef~~^{Josef} Hans landskap är minnen från hans barndoms-år, då han, en fattig ^{fiskare} landgörr, vallade får.

N: 349. Än större roll spelar landskapet i de andra teckningar af Führich. Den föreställer Boas och Ruth, som på hans åker plochar ax. Führich hade, det kan man se här, ett naivt, ett älskvärdt

17/10. 93.

och karaktärsfullt sätt att berätta med perspekt, i ett fint sinne för land-
skapets urskildheter. Ståna vid 71 års ålder, ^{stilla} ~~teknisk~~ ^{hållande} han med
rikstiftet på innerligaste ^{sätt} ~~och~~ ^{att} ~~huru~~ en människosjäl, s. fröktat
vid världslighetens jäytande intet, han i ensamt umgänge med Gud
och med naturen vinna frid i glädje. - Fickrich, ^{Anders} ^{Overbeck} ~~teknisk~~ ^{ef}
Fickrich firlygga här på bordet. - Josef v. Fickrich, var född 1800 i
Böhmen och afled s. professor i Wien år 1876. - Peter v. Cornelius, ^{dog} ~~hade~~
aflidit desförinnan, år 1867, 84 år gammal. Tre år efter honom afled
Overbeck, ~~80~~ ⁷⁸ år 80 år gammal. Ph. Veit afled s. Muscidirektör i Frank-
furt 1877, vid 84 års ålder.

Överblick skannade i Rom och dog där. Vid 70 års ålder utförde de
ypporta verk, som nägonnå skapats af den nazareniska skolan: de
nya sakramenten. Det ligger i dessa kartonger en ungdomsfirklar, som
förväisar, en naivitet i ett behag, som påminna om Fra Angelico.
En af ^{Överblicks} ~~hans~~ teckningar till en cykel om Xi lidande finns på bordet.

I Rom åtnjöt Overbeck intill sin död allmän vördnad, att han kände sig lycklig bevisat af hans intill det rätta bevarade, förmåga och glädje af att arbeta. Sin ungdoms ideal bevarade han trogen ^{all} i döden. Hans ~~söda~~ ^{inne} lycka och minnesfull hvilede, som han själv sade, på hoppet att genom sina verk hafva stävt åtminstone någon själ i andäktig tro på en högre värld. Å Eftersom rykte och ära hade han aldrig jukrat, och kunde han återvända till lifvet, för att höra de förkastelldomar, som den naturligtvis skolan fyllt öfver honom, ~~och~~ skulle det antagligen icke väcka den ringaste bitterhet hos honom. (Inom skolan skulle han själv öfver att ~~han~~ hjälpa hans riktning icke varit förtärlig. Men antagligen skulle han tröstat sig med, att det ideala i konsten aldrig dör, hvar det än ~~har~~ under våra tider kots ned undergång. Det är med det som med skulpturen i staden Paris sigill, hvars inskrift lyder: "det vräkes af biljorna, men sjunker icke."

17/10.93

